

Национална кампания за повече гражданско участие в политиката

Причина за кампанията е незадоволителното състояние на взаимодействието между институциите и гражданите в процесите на вземане на решения по публичните политики във всички обществени сфери.

РЕГУЛАЦИЯТА НА КОНСУЛТАТИВНИЯ ПРОЦЕС ВСЕ ОЩЕ Е НЕЗАВЪРШЕНА

Тя е разпръсната несистемно и несинхронизирана в различни юридически актове – на законово и подзаконово ниво, в правилници за дейност на централни и териториални органи на изпълнителна власт и общински съвети.

НАЛИЦЕ СА МНОЖЕСТВО СТРУКТУРНИ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ

Институционалната инфраструктура за провеждане на консултативен процес с гражданите не е доизградена. Отсъстват ефективни и ефикасни процедури за провеждане на обществени обсъждания и консултации, очертаващи ролята и отговорностите на участващите в тях страни. Липсват единни минимални стандарти за организиране на взаимодействията на институциите с гражданите в различните им форми и във всички етапи на политиките на изпълнителната власт.

На местно ниво съответната нормативна уредба на общинските съвети и администрации в редица случаи е недостатъчно синхронизирана със съществуващи в общите закони разпоредби относно включването на гражданите в процеса на вземане на решения по публичните политики. Това води до разлики в качеството на процеса в различните общини.

Отсъства адекватен капацитет сред служителите и вземащите решения в изпълнителната власт за работа по тези въпроси, неясни са отговорностите им относно взаимодействията с гражданите и структурите на гражданското общество.

Деяностите, свързани с провеждането на обществени консултации и с работата на експертните съвети, остават устойчиво ресурсно неосигурени. Проблем съществува и в процедурите и критериите за определяне на заинтересованите страни и за привличане на участници в консултациите. Особено непълноценно е представителството при по-малките организации, при малцинства и уязвими групи в обществото.

Гражданите, участвали в обществени консултации, най-често остават неинформирани за резултатите от тях и за начина, по който приносът им ще бъде вписан (или причините, поради които е отхвърлен) при изготвянето/актуализирането на съответния нормативен акт или стратегически документ, обект на консултации.

НЕМАЛКО СА ПРОБЛЕМИТЕ В ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА

Налице е формално отношение към обсъжданите проблеми, ниска организационна култура, изразяваща се в неадекватни правила за вземане на решения, нереалистични срокове за обсъждане на даден проблем, недостиг на информация по него. Съществуващите в момента консултативни структури към институции най-често работят при пълна непрозрачност. Масово е взаимното недоверие между граждани и институции. Обществото и институциите отдавна се нуждаят от предефиниране на цялостната рамка (и ценностна, и политическа), в която се разполагат взаимодействията между държавата, местните власти и гражданите при формирането и провеждането на публичните политики.

„Ние, гражданите,

имаме какво да кажем.“

„Но не ни чуват по етажите на властта.“

„Политиките са за нас,

а къде сме ние?“

ЦУМ ГРАЖДАНТЕ!

ЦЕННОСТНИ ОСНОВАНИЯ НА КАМПАНИЯТА

Едно от основните права на всеки европейски гражданин е правото на добро управление и добра администрация, което право не се изчерпва единствено с доброто административно обслужване. Доброто управление означава прозрачност и ефективност в работата на администрацията, което е свързано и с участието на гражданите в процесите на вземане на решения по публичните политики. Политиките, които институциите изготвят, се отнасят до тях и следва да се правят заедно с тях.

Гражданското участие е процес, посредством който гражданските интереси, нужди и ценности се представят от гражданите и се вземат под внимание от властта при приемането на решения и на съот ветните документи във всяка фаза на публичните политики.

Активното гражданско участие във вземането на решения по публичните политики се гради на разбирането, че гражданите имат право да бъдат постоянен участник в създаването на политиките, отнасящи се до тях и до развитието на обществото като цяло, и че ролята на държавните и местните органи на управление е да предоставят регулация, институционални структури и механизми, в рамките на които отделните граждани, граждански групи и всички заинтересовани по дадена политика страни да могат да организират своите дейности и да заявят мненията и предложенията си по ефективен начин.

Това осигурява на гражданите по-високо качество, адекватност и ефективност на публичните политики, а на изпълнителната власт – широк кръг източници на информация, на перспективи и възможни решения по ключовите въпроси на провежданите политики.

Участието предоставя механизми за ефективно прилагане на принципите на демократичното управление и за обществен контрол върху публичните политики. Когато гражданите са активни, политиките са по-отговорни, държавната администрация – по-отворена и по-прозрачна, а възможностите за корупционни практики – по-ограничени. Това на свой ред ще повишава рейтинга на страната в европейското пространство и ще я ут-

НЕПОСРЕДСТВЕНИ ЦЕЛИ НА

ИЗХОДНА ПОЗИЦИЯ

Проучването, привличането и съобразяването от страна на институциите с гледните точки и предложенията на гражданите, на техните организации и обединения в процеса на създаване и реализиране на политики на национално и местно ниво трябва да се случват не след публичното им обявяване, а преди това.

Възможността в даден момент гражданите да коментират или предлагат идеи, които да генерират обществени ползи, все още безуспешно търси подходящите канали, стандарти и механизми за включване.

I. ЗАСТЪПНИЧЕСКИ ДЕЙСТВИЯ ПРЕД ИНСТИТУЦИИ НА ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ

1. НА НИВО ПРАВИТЕЛСТВО

СТЪПКА 1

Внасяне от гражданската мрежа „Чуй гражданите“ на основния документ на кампанията – граждански проект за „Бяла книга на гражданското участие в България“ в Министерския съвет.

Отпраща се предложение към правителството за предприемане на действия по нейното обсъждане, доразвиване и утвърждаване с акт на Министерския съвет като обща платформа от ценности, принципи и стандарти на въпросите на гражданското участие, съгласувана помежду им и придобила съответна политическа и институционална легитимност.

СТЪПКА 2

Внасяне от гражданската мрежа „Чуй гражданите“ на предложения за изменения и допълнения на ключови по проблематиката на гражданското участие нормативни актове.

СТЪПКА 3

Изготвяне и подписване на Споразумение за сътрудничество, набелязващо последователни съвместни действия между правителството и представители на гражданския сектор през периода 2010–2011 г., през който внесените в МС предложения на застъпническата мрежа да бъдат обсъдени, доразвити и приети по съответния рег.

2. НА НИВО ПАРЛАМЕНТ

СТЪПКА 1

Запознаване на депутати от всички парламентарни групи с изготвените от гражданските експерти предложения за промени в релевантната нормативна уредба, целящи прокарването в нея на единни минимални стандарти за взаимодействие на институциите с гражданите.

СТЪПКА 2

Внасяне на предложения за изменение и допълнения в Правилника за дейността на НС, улесняващи достъпа

на гражданите до информация за законодателната дейност на НС и повишаващи възможностите за принос на структури на гражданското общество по разглежданите законопроекти.

СТЪПКА 3

Изготвяне и подписване на Меморандум за съвместни действия между ръководството на Народното събрание и представители на гражданската мрежа „Чуй гражданите“ във връзка с внесените предложения.

КАМПАНИЯТА „ЧУЙ ГРАЖДАНИТЕ“

ОСНОВНА ЦЕЛ

Постигане на съгласие на правителствено ниво за инициране на поредица от промени, насочени към стандартизиране и законово регулиране на процеса на участие на гражданите във вземането на решения.

ПОДХОД ЗА РЕАЛИЗИРАНЕТО ѝ

Чрез съвместни действия на структури на гражданското общество в две направления: застъпничество пред институции на централната власт (Правителство и Парламент) и застъпничество пред местни власти.

II. ДЕЙСТВИЯ НА НИВО МЕСТНА ВЛАСТ

СТЪПКА 1

Внасяне от гражданската мрежа „Чуй гражданите“ за обсъждане в целеви общини на изготвените предложения за единни минимални стандарти за взаимодействие на институциите с гражданите и за организиране на консултативния процес.

СТЪПКА 2

Изготвяне на изменения и допълнения, произтичащи от единните минимални стандарти, в правилници на общински съвети и общински администрации на целеви общини и внасянето им за приемане по съответния ред.

БЛАГОПРИЯТСТВАЩ

ФАКТОР за реализирането на целите и задачите на кампанията е фактът, че сред основните принципи на управленската програма на правителството е сътрудничеството с гражданското общество и отчитането на позициите и експертния потенциал на гражданите, гражданските организации и всички заинтересовани страни. Гражданската мрежа „Чуй гражданите“, чрез експертните разработки, които внася на вниманието на правителството и парламента, предлага инструментариум за това.

Ползи за управляващите (които и да са те!)

Осигуряването на единни стандарти и законова регулация на взаимодействието на институциите с гражданите в процесите на вземане на решения по публичните политики подпомагат управляващите да залагат на предвидими, универсално приложими стандарти и подходи и канали за комуникация с гражданското общество. Така се елиминира възможността за атака към тях, че консултациите с гражданите са спорадични и режисурено провеждани, съобразно популистки интереси.

Ползи за изпълнителната власт

Наличието на стандарти и механизми, осигуряващи реално взаимодействие с граждани, граждански организации и всички заинтересовани страни по планираните и текущите политики може чувствително да повиши ефективността на администрацията чрез осигуряването на множество идеи, решения и алтернативи по политиките, идващи от страна на активното гражданство.

върждава като предпочитан политически и икономически партньор. Улеснява формирането на култура на активно гражданство.

Осъществяването на постоянни и разнообразни действия от страна на държавата (образователни, нормативни, институционални и пр.), така че всеки гражданин да може да упражни правото си да бъде чул при решаването на вълнуващи го проблеми, засягащи него или обществото като цяло, повишава доверието му, че е възможно реално да допринесе в публичните политики, мотивацията му за участие и превръщането му в инициативен и мотивиран партньор на държавното управление и местното самоуправление.

КОНТАКТНА ЗАСТЪПНИЧЕСКА ГРУПА НА КАМПАНИЯТА (по азбучен ред):

Борислав Сангов - коалиция за климата – България
Георги Богданов – Национална мрежа на децата
Гинка Чавдарова – Национално сдружение на общините в Република България
Зоя Соколова – Фондация „Стъпка по стъпка“
Калина Бозева – Междуетническа инициатива за човешки права
Лилия Макавеева – Сдружение „Интегро Разград“
Росен Димов – Регионален директор на FLARE за Югоизточна Европа; съветник в Бюрото на съветниците по европейски политики към Европейската комисия

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО ИНСТИТУЦИИ–ГРАЖДАНИ

- **Върховенство на закона** – основност на целия процес на обществени консултации на единни правни норми.
- **Отвореност и прозрачност** относно целите, ролите, отговорностите и ограниченията на взаимодействието институции–граждани по всеки конкретен случай.
- **Базираност на взаимодействието върху правата на гражданите**, свързани с участието.

● **Автономност на участието** – гражданите и техните организации вземат отношение не задължително по всички въпроси на политиката, а по онези, по които желаят, както и при избора на своите представители в различните форми на обществени консултации.

● **Пропорционалност на усилията и ресурсите за консултациите** спрямо значимостта, обхвата и въздействието на документа/политиката, подложен и на консултации.

● **Достъпност на обществените консултации** за широко участие на всички заинтересовани от дадена политика страни.

● **Всички групи в обществото, включително децата, са разбирани като активни субекти на политиките на институциите**, имащи право да изразяват по подходящ начин отношение по въпросите, които ги засягат.

● **Проактивност на институциите за привличане на мнения от граждани и конкретни заинтересовани страни** по дадения въпрос и ангажираност да ги вземат предвид при планирането и реализацията на съответните политики.

● **Отчетност и обратна връзка** относно процеса на консултации и резултатите от него.

● **Ресурсна осигуреност на взаимодействията** „институции-граждани“ във всичките им форми.

МЕЖДУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ, ПОЛАГАЩИ ОСНОВАТА НА ГРАЖДАНСКОТО УЧАСТИЕ

Легитимността на гражданското участие е кодифицирана в редица международни документи. Някои от тях имат задължаващ държавите характер, а други са от програмен тип. Така или иначе, поединично и в своята съвкупност те придвижват напред обществените механизми и управленските практики към по-нататъшно осмисляне и операционализиране на гражданското участие като съществена черта на модерното управление.

● **Всеобща декларация за правата на човека, ООН, 1948 г.**

„Всеки има право да изразява своето мнение...“ (Член 19)

ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ НА

I. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПРЕД ИНСТИТУЦИИТЕ НА ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ

КЪМ ПРАВИТЕЛСТВОТО

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 1

Правителството да включи активно въпроса за участието на гражданите във вземането на решения в политическия си дневен ред и да изготви, в консултации с представители на гражданския сектор, изрична, цялостна и официално утвърдена политика по въпроса.

ЗАДАЧА 1

Да бъде изготвен концептуален правителствен документ (тип Бяла книга), представящ цялостната визия по политиката, свързана с участието на гражданите в процесите на вземане на решения. В него да бъдат изложени основните ценности и принципи на тази политика, както и да се утвърди набор от стандарти, които институциите на изпълнителната власт задължително да прилагат при взаимодействието си с гражданите по въпроси на провежданите политики.

● Като основа в експертната работа по концептуализирането, стандартизирането и регулирането на взаимодействието между институции и граждани да служи гражданският проект за Бяла книга на гражданското участие, изготвен и предложен на вниманието на изпълнителната и законодателната власт от представители на гражданската мрежа „Чуй гражданите“.

ЗАДАЧА 2

Да бъде приет с Постановление на Министерски съвет изготвеният в сътрудничество с гражданския сектор концептуален документ по въ-

просите на гражданското участие с цел придобаване на политическа и институционална легитимност на заложените в него ценности, принципи и стандарти.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 2

Правителството да внесе за приемане в НС предложения за законова регулация на гражданското участие като присъщ компонент във всички фази и етапи на вземане на решения по текущите политики.

ЗАДАЧА 1

Да бъдат приети от Министерски съвет предложения за изменения и допълнения в съотносими към проблематиката на гражданското участие нормативни актове, в Правилника за дейността на МС, прокарвайки в тях утвърдени на национално ниво единни принципи и стандарти за взаимодействие на институциите с гражданите.

● Като основа в експертната работа по тази задача да служат гражданските предложения за изменение и допълнение към Закона за нормативните актове, Закона за администрацията и Закона за местното самоуправление местната администрация и Административнопроцесуалния кодекс.

ЗАДАЧА 2

Внасяне от правителството в Народното събрание на гласуваните от МС предложения за изменения и допълнения в съответните нормативни актове.

ПРАКТИКА

Законът за социално подпомагане на Холандия съдържа детайлно описание на методите и начините за осигуряване на гражданско участие. Той задължава институциите и общините да включват в процесите на подготовка и реализация на политиките си мнения и предложения на граждани и организации, които са заинтересовани страни в социалното подпомагане. Това е задължително условие за изпълнителните органи при всички случаи, когато изготвят нормативни актове, стратегии и планове.

КАМПАНИЯ „ЧУЙ ГРАЖДАНИТЕ“

КЪМ НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 1

Провеждане на съвместни обсъждания между депутати и представители на гражданската мрежа „Чуй гражданите“:

- на предложенията за изменения и допълнения на нормативните актове, съотносими към въпросите на участието на гражданите;
- на предложенията за изменение и допълнения на Правилника за дейността на Народното събрание.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 2

Приемане от парламента на обсъдените предложения за изменение и допълнения на релевантната нормативна уредба по въпросите на взаимодействието "институции—граждани" при правенето на публичните политики.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 3

Приемане от парламента на изменения и допълнения на Правилника за дейността на Народното събрание.

II. ПРЕДЛОЖЕНИЯ КЪМ МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 1

Изготвяне, в условия на консултативен процес с гражданите, на предложения за изменения и допълнения на правилниците на целеви общински съвети и общински администрации, произтичащи от единните минимал-

ни стандарти и от промените в релевантните общи закони.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 2

Внасяне и приемане на изготвените предложения за изменения и допълнения за приемане по съответния рег.

Ефективното участие на гражданите – принос към демократичния образ на България

БЪЛГАРИЯ: държава с открит и стандартизиран процес на взаимодействие между институции и граждани

- Повишен приток на множество решения и алтернативи по провежданите политики и осигурено по-високо тяжно качество и ефективност.
- Формирано доверие и поддръжници в гражданското общество във фазата на реализацията на политиките, поради включването на граждани във вземането на решения на възможно най-ранна фаза от планирането им.
- Задържане в страната на значителна част от младите български граждани с нагласи за емиграция поради създадените нормативни и институционални възможности гласът им да се чува при решаването на въпросите, които пряко ги засягат и интересуват.

БЪЛГАРИЯ: уважаван член на ЕС

- Осигурени механизми за прилагане на принципа на участие като част от европейските принципи за добро управление..
- Формирана по-отворена и по-прозрачна администрация, ограничаване на възможностите за корупционни практики и повишаване на доверието на европейските партньори по отношение на България.

„Всеки има право на мирно сдружаване и асоцииране...“ (Член 20)

„Всеки има право да участва пряко или чрез свободно избрани представители в управлението на своята държава...“ (Член 21)

„Всеки има отговорности към обществото...“ (Член 29)

● Международен пакт за граждански и политически права, ООН, 1966 г.

Чл. 25 утвърждава правото на всеки гражданин „да взема участие в ръководството на обществените работи пряко или посредством свободно избрани представители“.

● Конференция на ООН в Рио де Жанейро, 1992 г.

Решения по приемането на Декларацията от Рио и работната програма за ХХ век, наречена „Дневен ред 21“: Комплексното участие на гражданите във вземането на политически решения е ключова предпоставка за устойчивото развитие. Разработва се „Дневен ред 21“, който представлява програма за действие на общностно ниво.

● Европейска конференция, Аалборг, 2004 г., Хартата от Аалборг

Присъединилите се към нея държави и общности се ангажират да разработят дългосрочни планове за действие в духа на местния „Дневен ред 21“ и да осигурят мащабно участие на гражданите.

● Конференция „Аалборг +10“, 2004 г.

Решение за приемане на така наречените „Ангажименти от Аалборг“: мерки за защита на качеството на живота в градовете и по-малки общности, както в настоящето, така в по-далечното бъдеще. Мерките са разпределени в 10 тематични области (в т.ч. градоустройство/планиране, мобилност, здравеопазване и добро управление).

● Декларация на хилядолетието, ООН, 2000 г.

Смятаме определени основни ценности за съществено важни за международните отношения в контекста на ХХI век. Тези ценности включват:

✓ Правото на мъжете и жените да живеят своя живот и да отглеждат своите деца с достойнство, свободни от глада и от страха от насилие,

потисничество и несправедливост.

✓ Тези права най-добре се гарантират чрез демократично управление с участието на гражданите, основано на волята на населението.

✓ Устойчивото партньорство с частния сектор и с организации на гражданското общество в стремежа към развитието и премахването на бедността.

● Резолюция на Общото събрание на ООН, 19 април 1996 г.

Резолюцията препотвърждава, че демокрацията, прозрачните и отговорни управления и администрация във всички сектори на обществото са неопходима предпоставка за реализацията на социалното и устойчиво развитие, фокусирано върху човека. Тя подкрепя всички етапи на процеса на развитие и утвърждава възможностите всеки да участва във всички сфери на обществения живот.

Утвърждава, че правителствата във всички страни трябва да защитават всички човешки права и основни свободи, включително да вземат мерки, така че обществените институции да станат по-отзивчиви към потребностите на гражданите.

Резолюцията подканва правителствата да увеличат своя капацитет за финансовото управление на публичната администрация чрез реформа на самата нея и на управлението, като се акцентира върху повишена ефективност, продуктивност, финансова отчетност и отзивчивост на обществените институции към идеите и предложенията на гражданите.

● Конвенция „Орхус“

„Конвенция за достъп до информация, публично участие във вземането на решения и достъп до информация по екологични въпроси“, Орхус, Дания, 25 юни 1998 г.

Приета е от Икономическата комисия на ООН за Европа на четвъртата министърска конференция „Околна среда за Европа“ в Орхус, Дания. Към нея са се присъединили 41 страни, между които и България. Тя е най-важният законови инструмент, който осигурява на гражданите достъп до екологична информация, до публично участие в процесите на вземане на решения и достъп до правосъдие по екологични проблеми. За първи път в него екологичните права се свързват с цялостния пакет права на човека.

КАКВО ПРЕДЛАГА КАМПАНИЯ

Консултативните практики между българските институции и гражданите през последните години бележат известен ръст, но те все още имат спорадичен характер. Натрупаният опит е непоследователен и без достатъчно ресурс да предизвика значими промени в политическата, правната и институционалната среда, които да осигуряват достъп на гражданите до вземането на решения при разработването и прилагането на публичните политики.

Отчетливо се откроява необходимост от предефиниране на цялостната рамка (ценностна, политическа, институционална), в която се разполагат взаимодействията между държавата и гражданите при формулирането и провеждането на публичните политики. Опорните точки за тези взаимодействия са вече очертани в редица политически документи на ЕС – харти, правила, специализирани форуми и пр. Те трябва без отлагане да бъдат отразени в националното ни законодателство и в институционалните практики.

I. ПРЕДЛАГАМЕ ПРОЕКТ ЗА „БЯЛА КНИГА НА ГРАЖДАНСКОТО УЧАСТИЕ В БЪЛГАРИЯ“

Предлаганият проект за Бяла книга на гражданското участие в България излага визията на представители на гражданския сектор по политиката, свързана с участието на гражданите в процесите на вземане на решения. Тя надгражда над предходни инициативи в гражданския сектор и генерира съгласие сред организации с нестопанска цел и други социални „актьори“ по заложените в нея ценности, принципи и стандарти за взаимодействието между институции и граждани, както и за посоките, в които следва да се инициират промени.

По-конкретният ѝ предмет е да очертае ясно:

- правата на гражданите във връзка с участието във вземането на решения по въпроси на публичните политики, принципите и стандартите, заложи в политически документи на ЕС по тези въпроси, както и релевантната национална законова рамка;

- гражданската гледна точка относно постиженията и наличните празноти в националното законодателс-

тво и в институционалните практики спрямо международните стандарти, както и за проблемите в практическото взаимодействие между властта и гражданите при формирането и изпълнението на държавната и общинските политики;

- гражданската гледна точка относно посоките за преодоляване на проблемите и за повишаване на ефективността на включването на гражданите в процесите на вземане на решения по политики на държавата и на местната власт.

Проектът за Бяла книга на гражданското участие в България излага визията на представители на гражданския сектор за пътищата, по които да се постигане същностната промяна на политиката по въпросите на гражданското участие. Тя очертава основни **ценности** и **принципи**, както и **минимални стандарти**, които да регламентират взаимодействията между институциите и гражданите при изготвянето и провеждането на публичните политики.

В европейското пространство „Белите книги“ са се утвърдили като документи, излагащи проблемни зони в политиките в дадена обществена сфера, както и предложения за действие и промени в тях. Чрез Бели книги Европейската комисия представя предложения за предприемане на действия в специфични области. Когато съответната Бяла книга бъде приета от държави-членки на ЕС, това следва да води до детайлизиране на конкретни действия. „Белите книги“ са консултативни документи, които за разлика от „зелените книги“, очертават по-конкретно стъпките, които следва да се предприемат в съответната област.

„ЧУЙ ГРАЖДАНИТЕ“

II. ПРЕДАГАМЕ РАЗГЪРНАТА СХЕМА ОТ ЕДИННИ МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ

Настоящият граждански проект за Бяла книга на гражданското участие предлага развит пакет от минимални стандарти, които се отнасят до трите основни форми на взаимодействие: "институции-граждани": информирани, обществени консултации и съвместно експертно участие по политики и документи. Те влияят в себе си изложените в нея основни принципни постановки относно това взаимодействие, както и следват духа на всички международни и европейски принципи и стандарти в тази сфера. Ето защо предоставят надеждна база за едно предстоящо национално стандартизиране и регулиране на процесите, свързани с участието на гражданите във вземането на решения по публичните политики.

Предложените стандарти са **обозначени като единни**, защото целта им е да се прилагат задължително от всички институции на изпълнителната власт при разработването и прилагането на политики/нормативни актове/документи с национално значение, а също и на специфичните за местното развитие и приоритетите. Обозначени са и **като минимални**, защото очертават основния кръг правила за взаимодействие институции–граждани, над който всяка институция може да надгражда свои допълнителни стандарти, които да осигуряват още по-висока защита на правото на гражданско участие.

1. Стандарти по отношение на информирането на гражданите от институциите във връзка с провежданите публични политики

Минималните стандарти, отнасящи се до предоставянето на информация от институциите, очертават основните изисквания, съгласно които органите на изпълнителната и законодателната власт следва да изготвят и разпространяват информация сред гражданите, техните организации и другите заинтересовани страни при подготвянето и обявяването на нова политика, нормативни

актове, управленски решения, при актуализиране на съществуващите, както и на информация за хода на реализацията им.

Тази група стандарти са фокусирани основно върху:

- **Публичността** на планираните проекти за нормативни актове, стратегии и планове за действие, програми и други стратегически документи; времевите очертания, в които ще се вземат управленските решения и ще се провеждат планираните обществени обсъждания по тях.

- **Задължителността** на информирането по всички планирани и текущи политики; гъвкавостта при използването на различни канали в зависимост от документа, предложен за консултации и спецификата на групите, чието мнение се търси.

- **Своевременността** на оповестяването на информация по планираните и провежданите политики чрез разбираема за гражданите лексика и достъпна аргументация, в разумен срок от приемането на даденото решение или документ.

- **Достъпността** на цялата нужна информация за ползване от гражданите при формиране на позициите и гледните им точки по даден въпрос.

2. Стандарти по отношение на обществените консултации между институции и граждани

Тази група стандарти очертават основните изисквания, съгласно които органите на изпълнителната власт следва да търсят и получават обратна връзка от гражданите и останалите заинтересовани страни (извън самите органи на държавна и местна власт) във връзка с планирани или провеждани от тях политики и изготвянето на съответните нормативни актове и стратегически документи. При този процес гражданите имат възможност да повлияват в

Конвенцията е и подчертано новаторска по отношение на публичното участие във вземането на решения. Чрез нея се въвежда нов тип споразумение между публичните власти и обществеността като цяло. Налагат се ясни задължения на публичните власти да осигуряват и да улесняват достъпа на гражданите до екологична информация, да ги включват активно във вземането на решения по екологични проблеми и да гарантират достъпа до правосъдие на отделни личности и НПО в случай на нарушаване на екологичните закони и/или разпоредби на Конвенцията.

По своята същност Конвенцията отваря вратите за широко гражданско участие в процеса на вземане на решения в областта на екологията като начин да се противопостави на неправилното управление на екологичните проблеми от страна на правителствата. Освен да участват в процесите на създаване на Конвенцията и на срещите на страните, НПО имат ключова роля и отговорност при прилагането ѝ в съответните държави. През 2008 г. те пледират за по-силното прилагане на Конвенцията „Орхус“ за екологична демокрация. Препоръките от срещата на неправителствените организации в Рига са да се осигурят съществени подобрения в процеса на отчитане и в публичното участие. Конвенцията „Орхус“ има широко въздействие и върху разработването на политически документи в други области.

- **Рамкова конвенция за защита на националните малцинства, Съвет на Европа, 1995 г.**

Чл. 15 на Конвенцията задължава страните „да създават условия, необходими за ефективното участие на лицата, принадлежащи към национални малцинства, в културния, социалния и икономическия живот и в държавните дела, особено в тези, които ги засягат“. Той цели да насърчи действително равенство между лицата, принадлежащи към малцинства, и тези, които са мнозинствена част в обществото. За създаването на необходимите условия за такова участие държавите следва да поощряват редела мерки:

- ✓ Консултации с тези лица посредством подходящи процедури и особено чрез техни представителни организации и институции, като страните подготвят законодателни и административни мерки.

✓ Привличане на представители на малцинства в подготовката, прилагането и оценката на националните и регионалните планове и програми за развитие.

✓ Предприемане на проучвания съвместно с представители на малцинства за оценка на възможното въздействие върху тях поради едни или други планирани действия в областта на развитието.

✓ Ефективно участие на лица, принадлежащи към национални малцинства, в процесите на вземане на решения на национално и местно равнище.

● **Препоръки от Лунд за ефективно участие на националните малцинства в обществения живот, ОССЕ септември, 1999 г.**

Участие в процесите на вземане на решения на нивото на централното управление

Държавите трябва да осигурят възможност малцинствата да имат ефективен глас на нивото на централното управление, включително и чрез специални разпоредби, ако това е необходимо.

Участие в процесите на вземане на решения на регионално и местно ниво

Държавите трябва да приемат мерки за утвърждаване на участието на националните малцинства на регионално и местно ниво като тези, които са упоменати по отношение на нивото на централно управление (алинеи 6–10). Структурите и процесите на вземане на решения на регионалните и местните власти трябва да са прозрачни и достъпни, за да насърчават гражданското участие на малцинствата.

● **Харта на основните права на Европейския съюз, 2007 г.**

Чл. 41: Правото на добра администрация

1. Всеки има право засягащите го въпроси да бъдат разглеждани от институциите, органите, службите и агенциите на съюза безпристрастно, справедливо и в разумен срок.

Чл. 11. Свобода на изразяване на мнение и свобода на информация

1. Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. То включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на публичните власти и независимо от границите.

● **Бяла книга за европейското управление, Европейска комисия 2001 г.**

една или друга степен решенията на органите на държавната и местната власт.

Тези стандарти трябва да се прилагат както в рамките на спорадичния, но широко отворен процес на обществени консултации, целящ набиране на обратна връзка от широката общественост по конкретни нормативни актове, стратегически, оперативни и други документи, така и в рамките на обсъжданията чрез постоянно действащи или временни обществено-консултативни органи (съвети, работни групи, комисии и др.).

Предлаганите от гражданската мрежа стандарти за провеждане на обществените консултации имат няколко основни акцента, а именно: кога и как да се провеждат; колко продължителни да бъдат; как да се подбират участниците в тях; как да се обработва постъпилата информация от консултациите; какво да съдържа и как да се поддържа обратна връзка с тези, които са я предоставили; как да се наблюдава и оценява процесът на консултиране и да се осигуряват прозрачност и отчетност, как да се осигурява административен капацитет за провеждането им и др.

3. Стандарти по отношение на съвместното експертно участие в консултативни структури на представители на институции и граждани

Тази група минимални стандарти очертават типа взаимодействие между институциите и гражданите, при което последните не просто предоставят мнение по вече изготвен от институциите документ, а участват активно и като партньори в самото дефиниране на политиката/проектзакона/управленското решение, в очертаването на проблемите и в търсенето на решения. Минималните стандарти в тази група отчитат именно тази специфика

на експертно-консултативните формати и се отнасят до работата на всички видове експертно-консултативни органи (експертни съвети, работни групи, кръгли маси, граждански комисии), формати с постоянен или временен характер.

Най-общо стандартите са фокусирани върху създаването и членство в експертно-консултативни съвети (ЕКС); организацията на работата им; прозрачността и отчетността им; административния капацитет и финансирането на експертно-консултативните формати.

Специално се акцентира върху някои ключови за ефективното вписване на гражданския глас изисквания, като например необходимостта от: доказано ниво на експертиза по дадения въпрос у всички участници в ЕКС; равен брой представители на гражданския сектор и на институциите, с цел балансирано представяне на интересите им във взетите решение; разпределение на квотите за участие между СГО въз основа на степен на заинтересованост, заложили в мисията им компетентности в съответната проблемна област; възможност сродни неправителствени организации да имат общо представителство в експертен съвет, на основата на постигнато помежду им споразумение.

Именно политическото припознаване от правителството на заложените в гражданския проект за Бяла книга принципи и минимални стандарти за взаимодействие между институции и играждани, както и постигането на съгласие те да бъдат утвърдени с Постановление на Министерски съвет, е ключов фактор те да придобият институционален статут и политическа тежест и да служат като база за изпълнение от всички институции на национално и местно равнище.

Конституцията на Испания от 1978 г. постановява гражданското участие като фундаментално гражданско право и задължение на публичните институции. Мерки, осигуряващи изискуема пропорция на гражданско участие при формирането и провеждането на публичните политики, се съдържат в Закон 57-2003 „Мерки за модернизация на местното самоуправление“, където са разписани специфични механизми на участие и съответните процеси.

ПОЛИТИЧЕСКА ПРОГРАМА НА ФИНЛАНДСКОТО ПРАВИТЕЛСТВО „ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ“

● Политическата програма

Програмата се основава на мисленето, че насърчаването на участието на гражданите в процесите на вземане на решения увеличава качеството на провежданите от правителството политики. Тя предлага на всички министерства да въведат добре обмислени стратегии за диалог и взаимодействие с гражданските организации и отделните граждани, които да са разнообразни и интерактивни. В резултат на проекта финландското правителство представя доклад пред парламента за възможностите за гражданско участие. В допълнение се взема предвид опитът от реализирането на правителствената реформа на централното управление.

Подготовката и мониторингът на програмата са възложени на министерска група. Административните решения, свързани с политическите програми, са изготвени от правителството в съответствие с утвърдени процедури в сътрудничество с граждански организации.

● Политическият ангажимент

Управляващите и държавните служители отчитат, че е необходимо да поемат по-сериозен ангажимент към усъвършенстването на процесите на консултиране. За тази цел те разработват общи принципи и стандарти, които са подписани от държавните секретари и излизат с политически документ - обща декларация. Това е един от инструментите за увеличаване на ангажимента на администрацията и на политическия елит. Друг инструмент със същата цел е издаването на Наръчник за държавни служители, съдържащ принципите, Етичен кодекс на консултирането, въпросите на електронната консултация и казуси с най-добрите практики за консултиране и участие. Изготвя се и електронна програма за държавните служители по въпросите на консултирането.

Тя утвърждава общи принципи за реализиране на добра правителствена и административна практика, включваща и изискване за участието на гражданите във формулирането на политиките и вземането на решения на всички нива в ЕС (национални и местни). Бялата книга предлага отваряне на процесите на подготвяне и прилагане на политиките в ЕС, така че повече хора и организации да участват в тях.

Тя изисква отвореност и отчетност от всички участващи лица, което ще допринесе гражданите в държавите-членки да решават ефективно проблемите си чрез съвместно действие с управленските структури на ЕС. Основен принцип за изготвяне и приемане на политиките на ЕС е това да става публично, по разбираем и лесен за проследяване начин.

Пет принципа на „доброто управление“

● **Отвореност:** Институциите трябва да работят по-отворено. Заедно с държавите-членки, те трябва активно да съобщават какво прави ЕС и какви решения взема. Необходимо е да използват достъпни и разбираеми за широката общественост изразни средства. Това е от съществена важност за подобряване на общественото доверие към твърде сложните европейски институции.

● **Участие:** За осигуряване на качество, релевантност и ефективност в политиките на ЕС е необходимо широкото гражданско участие по цялата политическа верига - от концептуализирането до прилагането. Подобреното участие ще повишава доверието в крайния резултат и в институциите, прилагащи политиките. За постигане на участието е необходимо правителствата да приемат включващ подход при разработването и прилагането на политиките на ЕС.

● **Отчетност:** Правилата за законодателния и изпълнителния процес трябва да бъдат напълно ясни. Всяка институция в ЕС трябва да обяснява и да поема отговорността за това, което върши в Европа. Вземащите решения в правителството, в администрацията на всички нива, в частния сектор и в гражданските организации са отговорни за своите решения и действия пред обществото и пред институциите.

● **Ефективност:** Политиките трябва да бъдат ефективни и навременни и да отговарят на потребностите въз основа на ясно поставени цели, оценки на бъдещето въздействие и опита от миналото, ако има такъв. Постигане-

III. ПРЕДЛАГАМЕ ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ

Участието на гражданите в консултативни процеси към институции на централно, областно и на местно ниво няма концептуално завършен характер, регулацията му е разпръсната несистемно в различни юридически актове – на законово и подзаконово ниво, в правилници за дейност на централни институции и децентрализираните им структури, на местната администрация и общинските съвети. Те все още са недостатъчно обвързани с присъщите на гражданите права, свързани с участието, и с международните принципи и стандарти в тази сфера.

На основата на предложените в проекта за „Бяла книга на гражданското участие в България“ основни принципи и минимални стандарти за регулиране на взаимодействието "институции - граждани", гражданската мрежа, заставаща зад документа, представя на вниманието на правителството и парламента набор от предложения за изменения и допълнения на ключови за регулацията на гражданското участие нормативни актове,

имащи потенциал, при синхронизираното им обсъждане и приемане, да дадат реален ефект върху практиките.

Характер на предлаганите промени

Предлагаме предстоящите мерки по изготвяне на изменения и допълнения да се насочат не към приемането на самостоятелна законодателна уредба конкретно в областта на гражданското участие, а преди всичко към укрепването на съществуващата и към нейното по-ефективно прилагане.

Промени в Закона за нормативните актове (ЗНА)

Макар че ЗНА регламентира като задължение на публичните институции да организират обсъждане със заинтересованите лица по всеки проект за нормативен акт, остават редица неуредени проблеми.

С предложенията за изменения и допълнения в ЗНА целум малка по обем, но значителна по съдържание промяна, обхващаща всички страни на про-

то на ефективност зависи от прилагането на политиките на ЕС по пропорционален принцип, както и от вземането на решения на възможно най-ниско ниво.

● **Последователност:** Политиките и действията трябва да бъдат последователни и лесно разбираеми. Нараства потребността от последователност в Съюза. Постигането и изисква ръководни политически качества и поемане на отговорност от страна на институциите за осигуряване на последователен подход в комплексна система.

● **Европейска харта за активното гражданство, 2006 г.**

Тя отразява стремежа за стандартизиране на опита на неправителствените организации на нивото на европейското законодателство. Създадена е от представители на активни граждански движения и асоциации от държави членки на Европейския съюз в стремежа им да допринасят за изграждането и развитието на Европа като нов модел демокрация.

Хартата е разработена в рамките на проект към Генералния директорат на Европейската комисия с водещи организации FONDACA и Мрежата за активно гражданство. С подкрепата си за разработването на този документ Европейската комисия признава голямата необходимост от усъвършенстване и развитие на гражданското участие.

Основополагащ документ за създаването ѝ е Европейската харта за основните права, и по-конкретно чл.11 (свободата на словото), чл.12 (правото на сдружаване), чл. 21 (недискриминация) и чл. 41 (правото на добра администрация).

Целта ѝ е да укрепи тези права и да разшири приложението им. Тя настоява правителствата да разработят и прилагат: „адекватни инструменти, системи и процеси за насърчаване на по-голямо участие; да формулират политики по прозрачен и ясен начин; да подкрепят и изграждат отношения на сътрудничество по отношение на инициативите на независимите граждански организации и да работят в партньорство за общи проекти“.

ПРАВА, СВЪРЗАНИ С УЧАСТИЕТО

Правата на гражданите, свързани с участието, се реализират в практиката в няколко конкретни измерения:

● **Право на участие:** Всеки индивид има правото да участва в обществе-

ческо участие в обсъжданията, като са отчетени свързаното законодателство и употребената в него терминология. По-конкретно те:

● Въвеждат две фази на обсъждане – на концепция и на текст на проекта за нормативен акт.

● Предлагаат удължени срокове за представяне на предложения и становища, които са нюансирани, съобразно вида на обсъждания документ. Предвижда се и възможност за допълнителни обсъждания по инициатива на съставителя на акта.

● Предлагаат публичното обявяване не само на текста на проекта за нормативен акт, но и на друга важна информация, подпомагаща информираното участие на заинтересованите.

● Предлагаат публикуване на представените предложения и становища с оглед създаването на информирана и широка дискусия по проектите, както и задължение за публикуване на доклад с приетите предложения и мотивите за неприемане на останалите предложения.

● Създават задължение за предвиждане на бюджетни средства за изработването и обсъждането на проекти на нормативни актове.

Промени в Административнопроцесуалния кодекс (АПК)

Макар че АПК за първи път въвежда в българското законодателство задължение за осигуряване на общественото участие на заинтересованите лица в процеса на вземане на решения (като част от процедурата за приемане на т.нар. общи административни актове) същевременно са налице пропуски в уредбата, занижаващи ефективността ѝ.

Чрез предлаганите промени се укрепват гаранциите за правата на заинтересованите лица, като се удължава срокът за провеждане на обществени обсъждания на минимум два месеца, въвежда се изискване за задължително оповестяване на интернет сайта на съответния административен орган на откриването на производството по издаване на съответния общ административен акт и др.

Промени в Закона на администрацията (ЗА)

С подготвените изменения в Закона за администрацията се предлага:

● органите на изпълнителната власт да консултират задължително с гражданското общество стратеги-

ческите документи (стратегии, програми, планове за действие), с което да се гарантира участието на гражданите при формулиране на тези особено значими за публичните политики документи;

● Министерският съвет да приеме единни минимални стандарти за взаимодействие между институциите и гражданите при изготвянето и провеждането на публичните политики, които да се прилагат от всички органи на централно и местно ниво;

● граждански организации задължително да участват на в обществено-консултативни органи и експертни съвети, при вземането на решения във фазата на определяне и провеждане на държавната политика в дадена обществена сфера, както и по особено важни въпроси от обществена значимост;

● дейността на консултативните органи да се планира предварително и да се осигурява прозрачност и отчетност за реализацията на планираните мерки;

● да се осигури отчетност за взаимодействието на изпълнителната власт с гражданите и структурите на гражданското общество при вземането на решения по публичните политики.

Промени в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА)

Законът и понастоящем съдържа правни механизми за участие на представители на местната общност при формулирането на важни за нея проблеми и на съответните стратегически и други документи. Но като цяло той в много по-голяма степен поставя акцент на местното самоуправление чрез изборни органи и далеч по-слабо – на самоуправлението чрез текущите механизми за привличане и включване на мненията и предложенията на членовете на местните общности във всички етапи на формиране и реализиране на политиките от местно значение.

Предлаганите промени в ЗМСМА предвиждат изменения и допълнения към разпоредби, засягащи участието на гражданите. Те регламентират форми и механизми за активното им включване във вземането на всички важни за местната общност решения именно чрез текущи механизми като обществени обсъждания и консултации.

Необходими промени в специалните закони

Уредба на обществени обсъждания понастоящем е налице само в някои специални закони, а такава трябва да се въведе във всеки от тях, с единствено изключение в някои, отнасящи се до класифицираната информация.

● Всеки специален закон следва изрично да препраща към общата приложима уредба по тези въпроси, утвърдена чрез АПК и ЗНА, което засега не е налице в нито един от тях.

● Трябва да се прецизира употребата на понятието „заинтересовани лица“. Водеща трябва да е постановката, че в обществените обсъждания участват не само конкретни, пряко заинтересовани от дадения въпрос страни, а всички, които имат визия и желание да допринесат за решаването му. Понастоящем различните специални закони определят твърде различно кръга на „заинтересованите“ –

от приемането в някои от тях, че всеки гражданин има право да участва, до определянето на свършено тесен кръг „заинтересовани лица“.

● Трябва да се осигури изрично задължение институциите да осигуряват на разположение на гражданите и заинтересованите страни цялата нужна за дадено обсъждане информация в разумен срок преди провеждането му, както и да се утвърди единен подход за обработване на събраните мнения и предложения.

Предлагаме правителството и представителите на гражданска мрежа „Чуй гражданите“ да подпишат споразумение за сътрудничество в периода 2010–2011 година, набелязващо поредица съвместни действия, в рамките на които да бъдат обсъдени, доразвити и внесени за приемане в МС, а впоследствие и в Народното събрание, предложените изменения и допълнения на всички съотносими към проблематиката закони.

ния живот. Правото на гражданите на участие означава това да става от началото на процеса на вземане на решения по дадена политика, а не когато решенията са вече взети.

● **Право на намеса:** Когато общественият интерес е застрашен от дадена политика, гражданите и СГО имат право да се намесват със становища и действия.

● **Право на проактивни действия.** Гражданите имат право не само да коментират правителствените политики и документи, но и да инициират нови, както и промени в съществуващите, на базата на международно установените стандарти в съответната обществена сфера.

● **Право на превантивни действия в защита на обществения интерес и благо.** Гражданите, техните организации и обединения имат право да извършват дейности, насочени към предотвратяване на щети на лица и общи блага. Публичните институции включват опита им в превантивната дейност.

● **Право на консултации по публичните политики от дневния ред на обществото.** Гражданите, техните организации и обединения имат право да участват във всички публични обсъждания и консултации.

Когато възникне потребност от такива, държавните институции гарантират, че окончателните решения няма да се вземат, преди да е дадена възможност на гражданите, на релевантните структури на гражданското общество и на другите заинтересовани от политиките страни да изразят мнение и да направят предложения по тях, които да бъдат отчетани, подлагани на обсъждане и вземани предвид.

● **Право на достъп на гражданите и техните организации и обединения** трябва да се гарантира право на достъп до всичко, което съдържа заплаха за правата им, общото благо и обществения интерес поради проблеми в планираните или провежданите политики. Респективно те трябва да участват и в процедурата по оценка на въздействието.

● **Право на оценка и публично огласяване на ефекта от дейностите на властите на национално и местно ниво.**

Гражданите и техните организации имат право да обявяват резултатите от свои оценки за действия на частни и публични „социални актьори“, засягащи общото благо, обществения интерес и зачитането на гражданските права, както и да им се предоставя възможност да участват в официалните процедури за оценка и в оценяващите органи.

ПРАКТИКА

Как Голямата лондонска община разбира информирането на и консултирането с гражданите?

Нашият подход към социалното включване е фокусиран върху премахване на бариерите за участие и осигуряване на възможност гласът на всеки гражданин да бъде чул, както и върху коректното поставяне на дневен ред на проучените нуждите на гражданите.

● Какво разбираме под „консултации и ангажираност“ ?

Под консултиране ние разбираме процеса на предоставяне на ефективни начини гражданите – ползватели на услуги и заинтересовани страни – да оказват влияние върху решенията и политиките, които ги засягат. Обществената ангажираност в нашите дефиниции е сумарният процес на информиране и комуникация с лондончани, водещ до увеличаване на осведомеността им за стратегическите проблеми на Лондон и до създаване на възможности за включването им в обществени обсъждания и консултации при търсенето и вземането на решения по основополагащи политики и документи.

● Какво разбираме под участие на заинтересовани страни?

За нас това означава: 1) осигуряване на достъпен и приобщаващ процес, адекватен на целта; 2) осигуряване на равен достъп и представителство на всички заинтересовани общности; 3) включване на резултатите от процеса на участието на гражданите в процеса на изготвяне на самите политики и в крайните решения по тях; 4) плътно сътрудничество с групи, поддържащи принципа на равнопоставеността и зачитане на човешките права.

● Как утвърждаваме равнопоставеност в процеса на консултация и участие?

Голямата лондонска община се придържа към законодателното изискване да утвърждава във всички свои дейности принципа на равните възможности и расовото равенство. Общината непрестанно търси специфични насоки, примери и източници на информация, за да подкрепя гъвкави и творчески подходи към консултирането. Използват се както съществуващи форуми, така и подходящи външни организации, улесняващи достигането до групите и общностите и до техните предложения.

Гражданска мрежа „Чуй гражданите“

ПРЕДЛАГА НА ПРАВИТЕЛСТВОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

ЦЕЛТА НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО е да се съгласуват гражданската и правителствената визия относно участието на гражданите във вземането на решения по публичните политики и да се постигне съгласие около общите принципи, стандартите и предложенията за законови промени във връзка с участието.

АНГАЖИМЕНТ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО е да създаде реални условия и гаранции за ефективно гражданско участие, като:

- изготви и утвърди цялостна визия и политика за взаимодействието си с гражданите, структурите на гражданското общество и различните заинтересовани страни при изготвянето и провеждането на публичните политики и да приеме единни минимални стандарти за осъществяване на това взаимодействие, които да се прилагат от всички органи на централно и местно ниво;
- приеме предложения за изменения и допълнения на Закона за нормативните актове, Закона за администрацията, Административнопроцесуалния кодекс и Закона за местното самоуправление и местната администрация и ги внесе за обсъждане и приемане от Народното събрание;
- създаде механизъм за мониторинг на изпълнението на единните принципи и минимални стандарти при организирането и провеждането на всички форми на взаимодействие между институции и граждани.

АНГАЖИМЕНТ НА ГРАЖДАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ е да предоставят подготвените от тях документи и актове, и по-специално:

- проект на Бяла книга за гражданското участие в България;
- проект за единни минимални стандарти за взаимодействие с гражданите като част от Бялата книга за гражданското участие;
- предложения за изменение и допълнение на Закона за нормативните актове, Закона за администрацията, Административнопроцесуалния кодекс, Закона за местното самоуправление и местната администрация;
- проект за допълнение на Устройствения правилник на МС и на неговата администрация;
- участват в подготовка и обсъждане на окончателните проекти на цитираните документи и нормативни актове.

Целите на сътрудничеството да бъдат постигнати през 2010–2011 г. чрез:

- създаване на съвместни експертни работни групи за обсъждане, разработване и подготвяне за приемане по съответния ред на предложените по-горе документи, излагащи необходимите промени в политиката относно гражданското участие.

Настоящата брошура се издава с финансовата подкрепа на:

Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство, в рамките на проект „Създаване на предложения за законова рамка, стандарти и механизми за ефективно участие на гражданите в публичните политики“ (Договор ПОЗ-12-00). Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от бенефициента по договора – „Междуетническа инициатива за човешки права“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на ФМ на ЕИП и договарящия орган.“

Електронен адрес на Секретариата на кампанията: icifoundation@yahoo.com
Търсете „Чуй гражданите“ във Фейсбук